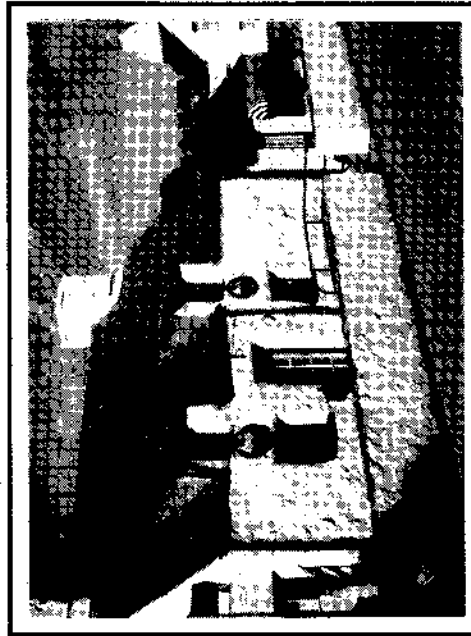

Mae olion caeau o gyfnod cynharach yn dal i fodoli yn agos i ben y clogwyni, fel ar Fynydd Bychestyn. Dengys yr enwau Mynydd Gwyddel a fferm Gwyddel gerllaw bod cysylltiad agos wedi bod rhwng pobl Llŷn a'r Gwyddelod dros y canrifoedd.

Er yn brin iawn yn genedlaethol, gwelir brain coesgloch yn bwydo ar y pryfed ym mhorthfa'r arfordir gorllewinol yma. Efo phig a choesau coch, fe sylwch bod modurwau o wahanol liwiau ar goesau rhai ohonynt, rhan o brosiect diogelu cynefin y fran.

Although nationally rare, glossy-plumaged choughs can be seen on these western clifftops. With red legs and beak, they forage for insects in the short turf. Some have been colour ringed as part of an ongoing project to protect the crow's habitat. Field patterns from an earlier age can be seen close to the cliff edges, as on Mynydd Bychestyn.

Y Gegin Fawr, Aberdaron

Ym mhentref Aberdaron, gwelir y Gegin Fawr, bellach yn dŷ bwyta bychan, lle'r arferai'r pederinlon orffwys cyn cychwyn ar ran olaf eu taith i Enlli. Sant Llydewig oedd Hwyn, sant Eglwys Aberdaron, a ddaeth gyda Chaddfan i Llŷn ac i Enlli. Bu cysylltiad agos rhwng yr eglwys hon a'r abaty yn Enlli. Normanaidd yw porth yr eglwys, un o'r pethau hynaf yn Llŷn. Bu Aberdaron yn borthladd pysgota penwaig o gryn bwys, ac roedd y cychod yn rhai arbennig efo dau flaen. Yn loches hefyd i fôr-ladron, un o brif smyglwyr halen y pentref oedd Huw Andro, brodor o Lantfaelrhys.

In Aberdaron can be seen Y Gegin Fawr (the large kitchen), originally a small two-storey house, now a cafe, where pilgrims would eat and rest before crossing to Ynys Enlli. Hwyn, the saint of Eglwys Aberdaron, was a Breton saint, and there was a close link between the village church and the abbey on the island. The church porch, one of the oldest constructions on Llŷn, is Norman. At one time Aberdaron was an important herring fishing port, the boats being of a particular two ended design. The village also became a haven for smugglers.

Mae rhwydwaith llwybrau cefn gwlad Penrhyn Llŷn yn cynnwys lonydd glas, llwybrau cyhoeddus a lonydd tawel. Dylid dilyn yr arwyddion bob amser. Awgrym yn unig o'r llwybr a geir yma, a dylid defnyddio'r tatlenni efo'r map/fau OS priodol i'r cylch (cyfres Pathfinder).

The footpath network on the Llŷn Peninsula includes tracks, public footpaths and quiet country lanes. Signposts should be followed at all times. This leaflet is intended as a guide only, and should be used in conjunction with the relevant OS map/s from the Pathfinder series.

Yn 1985 sefydlwyd Prosiect Rheolaeth Cefn Gwlad Llŷn gan Gyngor Dosbarth Dwyfor. Gwnaeth ymarferol ar lwybrau cyhoeddus a gwarchod y tirfyn er mwyn diogelu'r amrywiaeth o fywyd gwyllt, megis y frân goesgloch a welir ar ein logo.

The Llŷn Countryside Management Project was set up by Cyngor Dosbarth Dwyfor in 1985. Practical work is undertaken on public footpaths and protecting the landscape in order to safeguard the variety of wildlife, such as the chough depicted on our logo.

DILYNWCH REOLAU CEFN GWLAD FOLLOW THE COUNTRY CODE

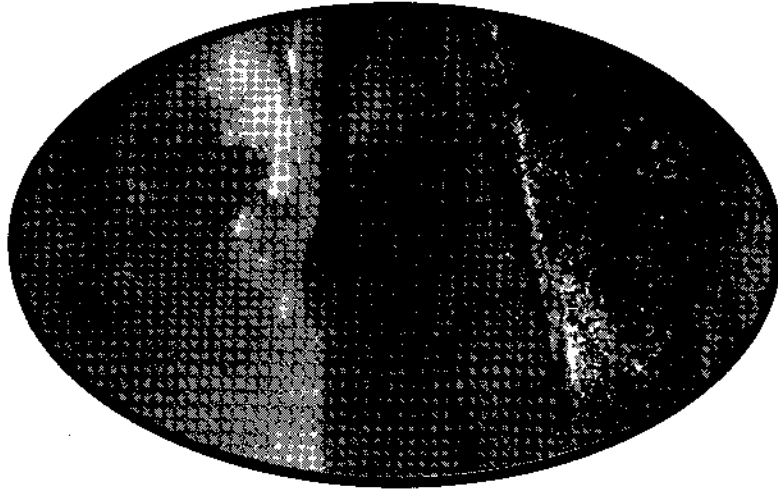

Trefladaeth Glennydd
Llŷn
Heritage Coast

Cynhyrwyd gan Adran Cynllunio, Cyngor Dosbarth Dwyfor
Produced by the Planning Department, Cyngor Dosbarth Dwyfor

RHWYDWAITH LLWYBRAU
LLŷN
FOOTPATH NETWORK

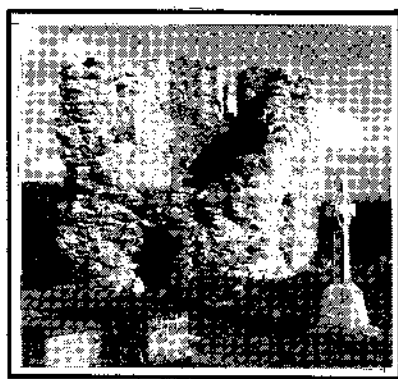

ABERDARON
UWCHMYNYDD

Bu Porth Oer yn borthladd bychan, lle cludwyd glo a chalch, ac allforiwyd penwaig a chynnyrch ffermydd. Cloddiwyd jasper, carreg goch-biws hardd a ddefnyddiwyd ar gyfer gwaith adeiladu, o Fynydd Carreg gerllaw Carreg Plas. Ystyr yr enw 'Anelog' yn ôl rhai yw magl neu groglath. Ers talwm adnabyddir pen pellaf Llŷn, sef Braich y Pwll, fel Cymydaen, ar ôl Maen Melyn Llŷn ar y llechwedd sy'n rhedeg i lawr tua Swnt Enlli. Cymhara Dafydd Namor wallt Llio a'r maen hwn: 'Mewn moled main a melyn, Mae'n un lliw a'r maen yn Llŷn'

Lime and coal were transported to the small port of Porth Oer, and herrings and agricultural produce were exported. The red rock jasper, an opaque quartz containing clay and iron, was mined from Mynydd Carreg near Carreg Plas. The meaning of 'Anelog' is said to be 'snare'. To the north of Mount Pleasant on Anelog are ancient round huts.

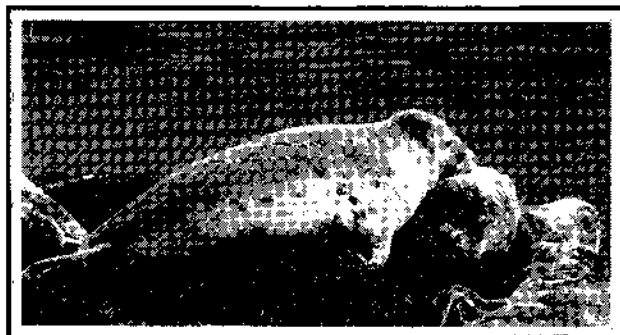
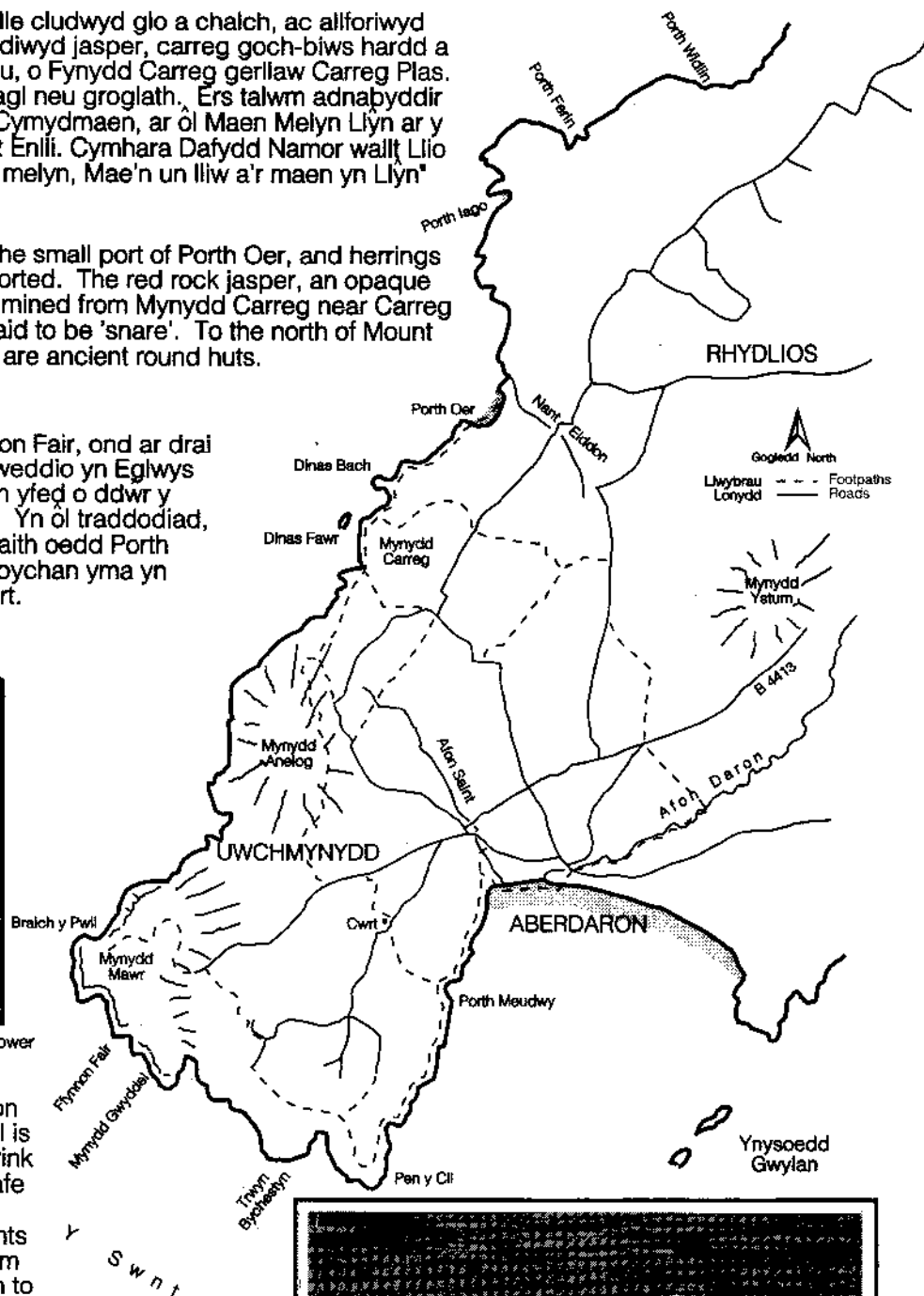
Mae llanw uchel yn golchi dros Ffynnon Fair, ond ar drai mae'n llawn o ddŵr croyw. Wedi gweddio yn Eglwys Mair uwchlaw, byddai'r seintiau yn yfed o ddŵr y ffynnon cyn croesi'r Swnt i Ynys Enlli. Yn ôl traddodiad, man cychwyn y pŵerinion ar eu taith oedd Porth Meudwy. Mae'r lôn i'r porthladd bychan yma yn cychwyn o fferm Cwrt.

Tŵr Abaty Enlli

Bardsey Abbey Tower

Although the sea washes over Ffynnon Fair at high tide, at other times the well is full of fresh water. The saints would drink from the well and pray nearby for a safe crossing of the Swnt to Ynys Enlli. According to tradition, these early saints would begin their perilous journey from Porth Meudwy. The lane leading down to this cove starts at Cwrt farm, whose name derives from the English word 'court'.

Moriol Llwyd

Grey Seals

Dynodwyd pen eithaf Llŷn, y ddwy Ynys Gwylan ac Ynys Enlli yn Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig, Pen Llŷn oherwydd ei daeareg a'i thirlun arbennig, a'r ddwy ynys ar sail eu harbenigrwydd fel mannau nythu i'r pâl, yr adar-môr lliwgar, yn ogystal â charfilod megis y llurs a'r gwylog, a'r biildowcar. Dynodwyd Ynys Enlli, a brynwyd gan Ymddiriedolaeth Ynys Enlli yn 1979, oherwydd ei harddwch naturiol a'i bywyd gwyllt, a astudiwyd gan wardeiniaid Gwylfa Adar a Maes yr ynys ers 1953. Sefydlwyd mynachlog gan y seintiau cynnar, ond dim ond gweddillion tŵr yr abaty o'r drydedd ganrif ar ddeg sydd ar ôl.

The westernmost tip of Llŷn, the two Ynys Gwylan and Ynys Enlli (Bardsey) have been designated Sites of Special Scientific Interest (SSSI), the former because of its unique geology and landscape, and the islands as they are the nesting site of puffins, colourful seabirds that nest in holes in the ground, cormorants, and auks such as razorbills and guillemots. Ynys Enlli, bought by the Bardsey Island Trust in 1979, was designated because of its landscape and natural history, aspects of which have been studied since 1953 by wardens of the Bardsey Bird and Field Observatory. The monastery on the island was established by the early saints in the 6th century, but only the ruined abbey tower from the 13th century remains.